

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comerciatu si economicu.

Va esi Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominic'a, demaneti'a.

Locuinti'a Redactorului:

si
Cancelari'a Redactiunii:

e in
Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decâtu numai de la corespundintii regulari ai „Federatiunii“
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

Pretiu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 4 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu . . . 15 fl.

Pentru Romanii:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2 de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a timbrale pentru fiesce care publicatiune separatu. In Loculu deschisu 20 cr. de linia
Unu esemplariu costă 10 cr.

Procesulu de presa alu redactorului „Federatiunii“*)

pertratatu la curtea juratiloru d'in Pest'a in 7 l. c.

Cuventulu de aperare alu lui Ales. Romanu.

Onor. DD. Jurati!

Dl. procuroru generalu — directorulu causeroru regale — au pusu tota ciocintia sa, pentru ca se denuncie ca pre unu mare agitatoriu, resvretoriu si ca pre unu rebelu in contr'a legiloru si a patriei. Acusatiunea se pare a fi cu atatu mai grea, cu catu D. sa au citatu tote legile in favorea sa, ma chiaru si actulu de incoronare si juramentulu regelui, — au incungiuratu inse cu multa precautiune, tote mominte, cari numai singure potu reversa lumina a supra cestiunii, ce formedia asta-di obiectulu pertratarii. Eu, Dloru, sunt publicistu, era nu advocatu, prin urmare nu cunosc apucaturele, de cari se servescu advocatii, neci cuvintele loru cele inflorilate; eu voiu grai simplu, fara frase, si cu legea a mana me voiu incerca a vi spune tote cate le credu a fi necesarie, pentru ca se poteti judeca in deplina cunoscintia de cauza.

Mai nainte de a combate punctele acusatiunii, trebuie se constatediu principiulu insu-si, despre carele e vorb'a aici, si asta cu atatu mai vertosu ca-ci si raspunderea mea se reduce numai la cestiunea de principiu. Candu am dechiaratu judelui de instructiune, ca primescu raspunderea, am dechiaratu totu odata, ca numai in ceea ce privesce cestiunea de principiu, era nu si pentru espressionile cuprinse in articlii incriminati. Era cestiune de onore pentru mine a primi raspunderea, ca-ci eu in diurnalulu meu, prin articli parte scrisi de mine, parte de altii, am sustienutu si aperatu cu vigore autonomi'a Transilvaniei, ve rogu inse, Dloru Jurati, ca decate ori me voiu servi de acesta espressionu, totu deauna se se intielega: autonomi'a si independintia constitutiunale a Transilvaniei.

Catu pentru form'a articliloru incriminati, sciti prea bine, Dloru, ca neci unu redactoru nu pote primi raspunderea si chiaru d'in mai multe cause, ce diacu in firea lucrului, adeca in insu-si mecanismulu celu rapede alu diurnalisticii. Adece ori se intempla ca, langa tota bunavointia redactorului, nu-i ajunge timpulu fisicu de a netedi stilulu, de a face indreptarile, cari dupa tiparire i-se paru a fi fostu necesarie, ajunge daca dupa o cetire cam fugitiva si-a cascigatu convingerea, ca articulu cutare este scrisu in spiretulu si conformu principiiloru ce dau directiune diurnalului seu. Asi se eu, carele o marturisescu, ca nu punu temei pre vorbe esagerate si espressioni violente, neci le consideru a fi argumente, nu am potutu lua raspunderea pentru ceea ce insu-mi desaprobu, ci numai singuru pentru cestiunea de principiu, pentru acesta dar stau si voiu staru a si raspunde.

Dlu procuroru generalu me acusa, ca asiu fi agitatulu „in contr'a unitatii statului, in contr'a intregetatii coronei unguresci.“ Acesta doctrina politica nu e noua, au intrebuintiatu-o si vienesii in contr'a Magiariloru, decate ori acesti-a pretindeau recunoscerea drepturiloru Ungariei. Dar, Dloru, eu nu am agitatulu, ca Transilvania se se rumpu de catra corona Ungariei, ci am pretinsu, ca cestiunea „Uniunii“ se se deslege spre multumirea natiunii romane, ascurandu-i-se natiunalitatea si pastrandu-se autonomi'a tieriei Transilvaniei; acesta nu este ruptura, pecum n'au fostu innainte de 1848, candu Transilvania era cu totulu autonoma si nedependente de Ungaria, fiindu intre aceste tiere numai Uniune personala, carea consistea intru indentitatea Domnitorului, adeca Regele Ungariei era totodata Mare-Principe alu Transilvaniei. Cine va dice, ca atunci Transilvania era rupta? Deci chiaru de asiu fi sustienutu Uniunea personala, pecum fusese mai nainte de 1848, neci atunci nu mi-s'ar potè imputa, ca amu agitatulu pentru rumperea Transilvaniei si prin urmare in contr'a intregetatii coronei unguresci. In articlii incriminati inse nu se tratedia despre acea uniune personala, ci despre uniunea de la 1848, facuta fara de ascultarea, fara de invoierea Romaniloru,

— carea neci odata nu s'au esecutatu, si in contr'a carei-a Romanii au rechiamatu la tote ocaziunile pana in dfilele d'in urma prin „Pronunciamentulu“ cunoscutu si Dloru Vostre.“ Despre regularea cestiunii de uniune este dara vorb'a in articlii incriminati, si intrebarea este: ore avutu ameu dreptulu a lua acesta cestiune la desbatere diurnalistica si a publica articlii cestiunati. — Spre a dovedi ca la acesta am avutu totu dreptulu, cugetu ca este de trebuintia n'aperata a insira tote fazele, prin cari au trecut cestiunea de Uniune de la 1848 pana in diu'a de asta-di.

Uniunea reala a Transilvaniei cu Ungaria s'au decretatu la 1848. Nu voiu aminti cum, ca-ci toti o scimu, am se observediu inse, ca Romanii n'au combatutu uniunea ca atare, ci numai modulu, ca s'au facutu de ei fara de ei, fara de respectarea celoru mai vitale interese a le loru. Martura este adunarea de la Blasiu si punctele formulate acolo; ce e dreptu se facu felurite exceptiuni in contr'a legalitatii acestei adunari, dar eu far' a me incerca a le combate, observu numai atat'a ca la acea adunare au fostu de fatia unu comisariu regescu, — mai de parte marturu e congresulu de Alba-Iulia, apoi asemenea: Deputatiunea tramisa la dieta, mai apoi la imperatulu la Eripunte (Insbruck) si numerocele reclamari si proteste facute d'in partea Rloru, decate ori li s'au datu ocaziunea, — aceste le amintescu pentru ca Dlu procur. gener. a disu, ca Romanii n'au reclamatulu in contr'a uniunii. Au reclamatulu dara neincetatu, inse n'au combatutu ei uniunea in principiu, ca-ci acesta existase si innainte de 1848, ci au combatutu modulu, prin care s'au decretatu, au pretinsu neincetatu regularea uniunii astfel, ca natiunalitatea romana si interesele ei cele-vitale se fie ascurate si ca tier'a se-si pastredie autonomi'a sa.

Voiu dovedi antainu, ca acesta regulare au prevediutu-o insa-si legea de Uniune, apoi voiu dovedi ca legea de uniune neci candu nu s'au esecutatu.

Art. VII alu legii de uniune facute in diet'a Ungariei prescrie la §. 4. ca „ministeriulu se se intielega cu comitetulu numitu spre acestu scopu de diet'a Transilvaniei, pecum si cu insa-si diet'a Trans. carea se va aduna la anulu viitoriu“ etc. Inca si mai pregnant este §. 5. carele prescrie: „Ungaria este gat'a a primi si a conserva tote acele osebite legi, si libertati a le Transilvaniei, cari, presupunendu ca nu impedece unirea, sunt favorabile libertatii natiunale si egalitatii de drepturi.“ Cine se pote indoi, ca prin acestu §. n'ar fi prevediuta conservarea autonomiei Transilvaniei? Mai explicitu decatu acesti §§. este art. de lege adusu in diet'a Transilvaniei, carele dupa ce in §. 1. determina nrulu deputatiloru (73) in §. 2, insira numele membriloru, cari au se forme die comitetulu insarcinatu „a aduna materialulu pentru unu proiectu de lege, ce are se face ministeriulu in diet'a viitoria“ (Nrulu membriloru comitetului este de 29, intre cari si 3 insi romani: ambii episcopi rom. Lemeni si Siaguna, apoi Ales. Bohatielu) — Totu in acestu art. la §. 3 se prescrie ca: in Transilvania administratiunea publica si justiti'a, pecum si organismulu personalu are se remana in statulu quo, pana la regularea ce se va face prin diet'a viitoria.“ Eca dara, Dloru, ca insa-si lege, numai in principiu decretase Uniunea la 1848, aceea inse de atunci pana asta-di nu s'au esecutatu. Mai are legea de Uniune si scaderi formale, ca-ci in Transilvania dupa sanctiune si promulgare mai trebuie ca actulu se se depuna pre la locuri credibile, jurisdictiuni, etc.; se scie ca promulgarea si depunerea nu s'au intemplatu, ma insu-si originalulu s'au perdutu, legea electorala fu sanctiunata de palatinulu, carele totu prin acelu actu numi inca unu membru la comitetulu insarcinatu „a elabora regularea detaiata a uniunii“, pecum dice insu-si, confirmandu de nou cele ce se prescriu mai susu in asta privintia, si ceea ce afirmu eu, — prin urmare este invederatu, ca pecum aceste prescripte au remasu neimplinite, asi se legea insa-si neesecutata, era daca nu s'au esecutatu, causa n'au fostu Romanii, asta o scie si Ddieu si lumea intrega.

Dl procur. gen. a disu ca: articlii incriminati nu recunosc legalitatea deputatiloru ardeleni. Prea bine! Acesta o dice si eu, si asertulu meu lu voiu

spriginu era-si totu cu legea a mana. Legea electorala (ardelenesca) d'in 1848, dupa carea se alsera si venise deputatii ardeleni la diet'a de Pest'a, au fostu numai pentru acelu casu singuru si specialu (vedi art. II. alu legii d'in 1848. Transil.) Neci nu se potea altmintrea, ca-ci dupa regularea definitiva a Uniunii, trebuie se se reguleze si acesta anomalia, — diet'a de Pest'a nu potea se fia compusa d'in deputatii alesi dupa doue osebite legi electorale, ci trebuie si pentru Ardeleni a se lua de base aceea-si lege elect., carea se luase pentru Ungaria, adeca; principiulu de representatiune a poporului! Dar ce se vedeti Domniloru, nu numai la diet'a d'in Clusiu (1865) si la cea de incoronare la Pest'a (totu 1865) se alsera deputatii ardeleni totu dupa aceea lege nedrepta, ci insa-si diet'a Ungariei dupa deslegarea nu preafecita a Uniunii mai sustiene inca si pre viitoriu aceea lege, dupa carea unu milionu si trei sute de mii (1,300,000) de Romani sunt representati numai prin 11 deputatii, pre candu (600,000) siese sutisore de mii de magiario-secu si sasialegu 62! deputatii. Acum ve intreb domniloru, n'au avutu Romanii dreptulu de a protesta si eu dreptulu de a combate in diurnalulu meu, o lege aristocratica si feudala, carea creedia astfel de inegalitate de drepturi? Guvernulu se ingrisesce pururea, ca Transilvania se fia asiè representata, pecum cere politic'a lui, interesele lui. Pecum diet'a d'in 1865, de la Sabiu fusese compusa dupa placulu guvernului de Vien'a, asiè acesta d'in urma de la Clusiu, dupa placulu guvernului de Pest'a. Atunci se dicea d'in partea magiara, si cu totu dreptulu, ca au fostu dieta de amplotiati, era acum'a nu se mai dice d'in aceea parte, o dice inse Romanii, cari asiè asta-di, pecum atunci o sciea, sentia preabine, ce va se dica, a fi representati prin amplotiati. Domniloru! aceia-si deputatii au fostu in senatulu imperialu, cari siedu asta-di pre bancele dietei unguresci; pecum atunci s'au dusu la Vien'a si ori unde, pote si la Chin'a, asiè acum au venitu la Pest'a si voru merge ori unde i voru chiama. Acesta opiniune despre independintia (!) loru politica nu numai eu o am, au avutu-o si on. deputatu D. Franc. Deacu, candu la inceputulu sesiunii presinte, unei deputatiuni de Ardeleni, carea mersese a-i face omagie sale si carea, fiindu vorb'a despre venirea deputatiloru Romani d'in Ardealu la diet'a de Pest'a, descoperise temerile sale, ca nu voru veni, respunde (Deacu) cu o voce sarcastica: „Ei voru veni de singuru, ei sunt amplotiati si voru face ceea ce li va porunci (ipsissia verba) guvernulu, pecum au facutu la 1848.“ Si intru adeveru, Dloru Jurati, ei au si venitu, sunt aici'a. Despre acesti a se dice in articlii incriminati, ca nu sunt reprezentatii natiunii romane, bine ca acesta neci ei nu o pretindu, acestor'a li-s'au disu se depuna mandatulu, pentru ca se nu se pota dice vre odata pecum s'au mai disu, si pecum au disu aici chiaru si Dl. procur. gener., ca si Romanii au fostu representatii la diet'a Ardelului candu s'au decretatu Uniunea, — acum daca 3. omeni au potutu reprezenta atunci natiunea romana, seu o potu asta-di 11. insi, lasu ca se judece lumea valoarea unoru asemenea aruncature.

(Va urma.)

Piramidele dualistice, un'a in Pest'a, alt'a in Vien'a.

X.

Se asteptamu, era se nu cersimu nimicu de la slabatiune, adeca de la Kerkápolyi-Horváth-Andrássy-Deák; ca-ci drepturile cersite n'au neci o durata, dara neci se potrivece cu demnitatea unei natiuni rolulu cersirei; se asteptamu pana atunci, pana candu soiulu domnitoriu magiaru se va convinge, ca elu nu e atotopotinte, ca elu nu pote impartii drepturi, ca elu, si de aru impartii drepturi altoru neamuri, a le conserva nu le pote; se se bucuere daca soiulu magiaru va potè conserva drepturile sale proprie. Conservarea propria cu calitate de domnitoriu si de asupritoriu e o problema destulu de grea, in seclulu lumineloru nu se mai insarcineza cu impartirea drepturiloru si altoru neamuri. Inse spre norocire soiulu magiaru neci nu se grabesce de a impartii drepturi, sentiulu bunu i spune, ca acestu rolu e ridiculu, ca acestu rolu e vrednicu de a fi produsu numai in tea-

*) A se vede nr. 174.

trele cele mari ale Europei. Să-lu lasăm să ducă rolul și de asupritoriu și de domnitoriu, până când în această mergere se va potighi, și i se vor deschide ochii, că elu ne cum se pota împărți drepturi, dară neci rangulu său de domnitoriu, neci drepturile sale suprematisatorice nu le pote manutiene. Ce e dreptu, soiulu magiaru de două-dieci de ani, la tota ocașunea și în totu tempulu, au eserceatu opositiune teribila și în intru și în afara toturor guvernemintelor perondate în imperiulu austriacu, în fine au și reușitu cu tîent'a de a perveni la putere. Imperatulu Franciscu Iosifu fû silitu a chiamă la domnire pe cei mai ilustru barbati ai soiului magiaru, fû silitu a împărți domnirea cu soiulu magiaru, a guvernă prin ministri respundietori soiului magiaru, a recunosc suveranitatea natiunala magiara, Napoleonu celu mare recapitulandu în esiliulu său Elb'a calamitățile este d'in o domnire fără de margini, au recunoscutu necesitatea unei constitutiuni liberale, și la suirea lui a dou'a ora pre tronulu Franciei au abdișu de domnirea nemarginita.

Deci vedeti bine, că totu calamitățile sunt acele motive, cari silesu pre domnitori de a se lapeda de domnirea absoluta, și de a împărți puterea cu acele natiuni, cari nu cersiescu drepturi, fără astepta rondulu la domnire, desvoltandu o activitate respectabila în castrele natiunei lor, și tîenendu cu natiunea. Soiulu magiaru e domnitoriu, nu recunosc necesitatea de a împărți domnirea sa cu soiulu romanu și slovacescu. se simte destulu de tare de a susutiene tronulu, de a mară imperiul sa prin cucerirea altor provincie, de a formă unu imperiu modernu magiaru d'in ruinele vastului imperiu austriacu secularu. Deci asteptati pana atunci, pana-candu elu va cunosc necesitatea de a împărți domnirea sa fratiesce și cu romanii și cu slovacii, întogma precum împărți Napoleonu celu mare în ajunulu desastrelor domnirea sa cu poporul francesu! Soiulu magiaru vrese duca rol'a unui cuceritoriu formidabilu d'in evulu mediu. Unu cuceritoriu e necesaria o putere fără de margini, elu e silitu în acestu momentu a delatură tota libertatea politico-natiunale-constitutiunala a romanilor și slovacilor, ca unu impedimentu ce-i stă în cale, și i îngreuneza desevisirea planurilor maretie. Soiulu magiaru e nestramutatu, nesguduitu în decisiunile sale, deci se asteptamu pana-atunci, pana-candu nefericirile lu-voru invetiă, că ce e posibilu, și că ce e ne posibilu! Inse și pana atunci, pana-ce asteptăm trebuie se nu cersim, că prin cersire dovedim, că soiulu magiaru, Dieu! e puternicu, și menitu de a distribu la rondulu lui drepturi altor neamuri; constatăm ce-va supranaturalu în elu, i gădalim amorulu lui propriu, i-lu facem dispusu a nu concede nimicu altor popore, dovedim inferioritatea nostra, recunoscem titlulu de domnia alu soiului magiaru a supr'a nostra, facem d'in soiulu magiaru unu copilu, deci supunendu-te capriciilor copilului, copilulu teu devine tiranulu teu celu mai ne-sorabilu, celu mai neplacabilu. Dară cersindu, noi atunci nu lucrăm în sensulu spiretului civilisatoriu, compromitem demnitatea nostra romana, încatenăm nedependint'a actiunilor nostre libere, ne facem instrumente orbe acelu soiu domnitoriu, care se îndura ati aruncă d'in gratia nesce bucatore politice. Lucru naturalu, acelu soiu domnitoriu cersitoriu trebuie se devina obligatu și recunoscatoriu. — Cersitoriu trebuie se urmeze în tote directiunile capriciilor domnitoriului, trebuie se-i secundeze, se-i spriginesca tot planurile domnitoriului, fia acele îndreptate și contra esistintii cersitoriului! Acum spuneti-mi! unde e nedependint'a actiunilor libere a cersitoriului? Nicairi! Cersitoriu remane totu instrumentu orbu si vilu spre disupsetiune toturor regimelor perondate, și alimentulu capetelor ambitioze, ale caror-a pepturi devinu d'in tempu în tempu decorate cu orduri aruncate de regimel servite și cadiute.

Dară, noi cersindu, dovedim că neci nu precepem spiretulu tempului noi recunoscem prin cersirea nostra politica totu de una ne-capacitatea poporului romanu de a deveni domnitoriu, și cunoscem numai capacitatea poporului magiaru, poporului germanu, poporului bohemu, și a neamului sasescu de a ajunge la domnire. Noi dovedim prin cersire, că putinu ne pasa noue romanilor de a ajunge la domnire, numai ca totu-de-una omenii esiti d'in obscuritatea ne-amurilor amentite, și deveniti la putere, noue romanilor se ne implinesca cererile nostre umilite, și se ne arunce, pentru servitiurile patrande regimelor inaugurate, nesce bucatore politice! Deci d'in necunoscerea spiretului presinte se nascu destule inconveniente daunose, și de o stricatiune necalculabila pentru neamulu nostru romanu. Mai anteu cersindu, noi nu influintiăm în destinele statului, rol'a nostra e redusa la subordinatiune, deci pre nimene nu-lu dore capulu să chiamo și pre omenii nostri la formarea unui cabinetu. Formarea unui cabinetu nu e de nasulu romanului. Ea e numai de nasulu magiarului, nemtiului, bohemului. Rol'a nostra e redusa numai de a cersă de

la acesti omeni drepturi politice, cu tote că noi bine vedem, că de si se îndura unii a ne face și noue romanilor concesiuni, acele su-tempurarie, și evaporeza cu declinarea lor în nepotintia. Deci nu ve încremeniti: că de esemplu în anulu 1865 cu resturarea sistemului de ocarmuire schmerlingeanu Imperatulu Austriei nu ne au chiamatu și pre noi romanii în cabinetulu său, ne au ignoratu simpleminte și puresiminte! Lucru naturalu! noi nu influintiăm, noi numai petitiunăm, noi nu aretăm prin conduit'a nostra politica, că cumu amu face și noi statulu ferice și potinte, în casu candu și noi romanii amu ajunge la putere! Noi romanii suntem cunoscuti aici în Austria sub numele de petitiunisti, de oportunisti, de activisti în castrele soiului domnitoriu, nu inse sub numele de resistenti, de impunetori cu conceptele nostre politice, deci nu ve uimiti că sunteți totu de una ignorati, si redusi la rol'a cersituri! Vedeti cum ve veti impacă cu domnulu vostru magiaru, ori cu domnulu vostru nemtiu, bohemu, sasu, atunci candu se schimba unulu prin altulu în domnire. Caus'a natiunalitatilor în locu se devina o seriozitate, ea au devenitu o jocularia, unu instrumentu, unu objectu de balansare și sparietura. Cu natiunalitățile se sparia, se balanseza domni amentiti deveniti la domnire, se susutienu si se restorna la rondulu lor. Caus'a natiunalitatilor e nutrimentulu lor neintreruptu, în locu se influintiăm noi ne midilocitu în destinele statului, influintieza domni amentiti midilocitu cu noi ca instrumente indetinele statului. Eca unde amu ajunsu cu rol'a nostra subordinata; acolo, că fie-care domnu-soiu, candu ajunge la putere, espoateza statulu și resursele lui în favorulu său, urmasesc cause materiali, radica marirea soiului său, favorasesc numai pre compatriotii lui, și despreiunesce totu ce nu e magiaru, nemtiu, bohemu, sasu, și asiă mai incolo!

Să ne nesuim a radica neamulu nostru la domnire, că-ci dora acum ve veti fi convinsu, că rolulu petitiunilor, proiectelor de legi pentru natiunalități, activității în castre straine, încoronistelor au espiratu, și că acestu rolu neci o dobandu nu ve au adusu, de cătu dispretiu, persecutări, și nesce folose parteculari pentru unele capete ambitioze și usioru seducende. Să ne abatemu de la acesta cale ratecita, și să apucăm pe calea suferintilor singure destoinice de a duce neamulu nostru la domnire. Neamulu nostru inca e vrednicu de a fi domnu, intocma ca și neamulu magiaru, pentru neamulu nostru destulu de sonor u vorbescu cele siepte-spre-diece secle, și remasțiile glorioselor fapte și monuminte patrate și radicate de stramosii nostri. Inse cum să ajunga neamulu nostru la domnire, candu faptele nostre vorbescu în contr'a acestei nesuintie, candu noi ne nesuim numai unele persone a le radica la rangulu, a le intemeia, a le indie, ne indestulim cu sfarmaturile picate de pre mes'a domnului, candu fiesc care d'ntre noi fuge înainte, și nu astepta și pre natiune, o lasa espusa în d'ilele grele a ispitei toturor atacurilor infpte de dusmanulu secularu și ne-sorabilu, candu fiesc-care suferu numai pentru sine insu-si, și nu si pentru natiune. Cum să ajunga neamulu nostru la domnire, candu tocmu unu arcieru romanu ocaresce aspru pre credintiosii lui, pentru că acesti fii ai lui sufletesci se nesuescu a radica neamulu lor d'in selavi'a temporaria, și a-lu face domnu pamentenu. Ce e dreptu, patri'a crestinului nu e acestu pamentu, patri'a lui sunt suferintile și miseriele lumesci, patri'a crestinului e în cea-l-alta lume; inse și pana atunci, pana ce amu ajunge acolo, trebuie să ne nesuim a deveni fericiți și domni în această imensa vale a necesurilor lumesci. Dară crestinulu magiaru nesuesce la domnire, de ce se nu nesuesca ai crestinulu romanu la domnire. Trebuie ore ca crestinulu romanu se fia condamnatu a compune cod'a crestinului magiaru, și a suferi insultele cestui d'in urma! trebuie ore ca crestinulu romanu se fia redusu numai la rolulu evangelicu de a binecuventă mân'a lui Domnedieu, carea apesa asiă tare a supr'a poporului său și d'in contra crestinulu magiaru se duca rolulu lui Catilina, său alui Cromwell; acesti-a de buna sama aru avé tergu bunu cu compatriotii săi cei evlaviosi, precum și avu crestinulu magiaru, că-ci elu se si impoternic de auctoritatea publica, se constitui în putere de statu, și dede pre crestinulu bunu romanu d'in tote în afara.

Ce pote dice crestinulu bunu romanu la tote aceste, în sensulu enciclicei promulgate, de cătu a eschiamă cu o charitate crestinesca: eca-te crestinulu magiaru, svabu, sasu, armeanu radicati la demnitate! eca-te soiulu magiaru crestinu devenitu soiu-domnu de statu, eca-te puterea temporaria asiediata în manile lui. Domnedieu asiă au voitu, ca soiulu romanu crestinu se fia coda soiului domnu magiaru crestinu și se fia supusu — umilitu, și ascultatoriu de domnulu magiaru crestinu! Intr'adeveru, că bizare concepte despre positiunea temporaria a romanului pre acestu pamentu maltrateza mintile unor persone scutite de infestările și indignitățile lumesci. Ele cugeta, că dac ele au intrare în tote consiliurile soiului domnitoriu, sunt ele respectate și considerate, atunci si po-

porulu în a-carui frunte ele stau, se le urmeze, să-si aplece capulu său, se fia contentu cu tote indignitățile și nedreptățile aruncate de la soiulu domnitoriu. Acest'a manopera nu e progresu în civilisatiune! Dară nu vedu ele, cum charitatea crestinesca magiara respunde charității crestinesci romane! Charitatea crestinesca romana intempina numai dispretiu, ura, persecutari de la charitatea crestinesca magiara! Charitatea magiara crestinesca au navalitu totu în statu, tota puterea legelativa și esecutiva e în manile ei; pentru charitatea romana nu au lasatu neci o gaura neci o apertura ca se pota intră în launtrulu acestor poteri, ca cu ajutorulu lor natiunea romana se devina natiune politica, suverana și princiară, se fia scutita de persecutariile charității crestinesci magiare. Ce dice eu! ba charitatea crestinesca magiara au lasatu nesce gaure, nesce aperturi, inse cu menirea de a fi întrebuintate ca curse, (guet-à-pens) în carele charitatea blanda romana cadiendu, să fia de charitatea magiara fără de veste tocata în capu cu ciomagiuri și cu focosiuri. Aceste insusiri nobile constitutiunali ale charității magiare, vei conveni cu mine! nu sunt insusirile seclului luminatu, blanda și umanu de acum; ci ele sunt remasitele seclor barbare, pastrate cu atât'a scumpetate, ca nesce clenodie pretioze de charitatea crestinesca magiara!

Eca-te calamitatea provenitoria, nu de la Kerkápolyi-Horváth-Andrássy-Deák, ci de la noi insine! Noi ne facem instrumentele soiului magiaru! Unu prelatu romanu se gourmandeze pre fii săi sufletesci, pentru-că aceste turme parasite i-si radica-vocele în favorulu barbatilor celor mai vrednici, mai saluciti, persecutati de regimulu presinte, pentru că aceste turme amarite, vatamate pana în profunditatea inimelor sale de procedur'a inaugurata, si-manifesteaza sentiemintele universale ale întregi natiuni romane! Ce voru dice dusmanii nostri seculari despre această gourmandare? voru ride în pumni cu hohote sarcaste despre simplicitatea nostra și despre ignorantia întunecata a positiunii nostre în statu! Inim'a prelatului nostru romanu au fostu petrificata atunci, candu au tiesutu acea enciclica lugubra și funesta, la inim'a prelatului nostru romanu n'au strabatutu, n'au penetratu tîpetele și vaietele celor cinci-spre-diece familie espulsate d'in locasiurile lor stramosesci de Berzencei și reduse la nimicire! Inaintea iustitiei politice trebuia să se retraga iustiti'a civila, esecutarea acelei sentintie au fostu unu actu de manifestare natiunala, au fostu esplosiunea urei magiare în contra sentiemintelor romane, o durere infricosia au cutrieratu tote inimile romanilor. Izbandei nesaturate alui Berzencei ce e dreptu s'au facutu destulu în raportulu civilu, inse în raportulu politicu s'au inghiatiatu tota afectiunea și sentiemintele romanilor fatia cu puterea asiediata în virfulu piramidei! Afectiunea lui Berzencei mai mare pretiu au avutu inaintea regimului, de cătu afectiunea întregului poporu romanu!

Dară sentiemintele esprimate de satumareni n'au bantuitu pre nimine, ele n'au spartu capetele charitatii magiare crestinesci, pre cumu cesta d'in urma au spartu capetele charitatii romane crestinesci, au versatu sangele romanu la tote alegerile de deputati. În fruntea soiului magiaru inca stau prelati catholici și superintendinti magiari, cu tote că acesti-a n'au emis enciclice dogenitorie cătra fii lor sufletesci, ca la actele alegerilor de deputati se desvolte o charitate adeveratu crestinesca și evangolica, era nu hypocrita, se lasa charitatea crestinesca romana în deplina libertate a desvoltarii drepturilor constitutiunali, cu tote că prelatii catholici și superintendintii magiari n'au emis enciclice gurmendatorie dupa seversirea brutalitatilor la alegeri, n'au ocaritu charitatea magiara crestinesca pentru conduit'a ei cea barbara, cea ne umana, și ne mai audira, eserceata cu noi romanii. A buna sama acei prelati și superintendinti n'au confundatu pre crestinulu cu cetatianulu, pre cumu prelatulu nostru romanu confunda pre crestinulu cu cetatianulu. A buna sama acei prelati și superintendinti sunt penetrati de acea convictiune: că în esererea drepturilor constitutiunali, merge pre apucate, că pre romani să-si securtezi d'in tote, să-i dai în afara d'in tote, și că spre esecutarea acestor concepte magiare, trebuie dară lasata netiermura desvoltarea actiunilor și voluntatilor libere ale cetatianului magiaru, trebuie ca crestinulu magiaru se taca inaintea cetatianului magiaru. Ce face inse prelatulu nostru romanu! elu nu recunosc capacitatea poporului romanu de a deveni o data domnu! deci elu si opresce în romani desvoltarea actiunilor, voluntatilor, și sentiemintelor cetatianesci libere, i reduce la rolulu crestinului de a suferi! această calamitate inca e o întunecime; ce să facem! trebuie să o suferim, ca o miseria lumescă cu o charitate, și cu o virtute crestinesca!

(Va urmă.)

Apelu

cătra onoratu publicu romanu.

Adunarea generale a Asociatiunii transilvane intru literatur'a romana si cultur'a poporului roman prin conclusulu său d'in 26/14 augustu 1868 a condatu — precum se vede d'in nro 22 alu foiei „Transilvani'a“ — comitetului scrisu, deschilini-grigire si de aici inainte pentru desvoltarea, sintarea si latirea foiei „Transilvani'a“.

O placuta insarcinare este acest'a, carei-a a compunde si de aici inainte d'in tote poterile sale cu a e mai gat'a acestu comitetu cu catu a fostu si se elu mai petrunsu de imperativ'a necesitate nu amai a esistintiei dar' mai cu sema a prosperarei ei mentionate si cu catu mai firma e speranti'a lui, d'in foia acest'a voru result'a a deverate folose pen-a publiculu romanu.

Cu cugetulu la aceste d'in urma, a decisu deci comitetulu in siedinti'a sa d'in noemvre c. n. 1868 o abunetatire formal'a si materiale esteriore a foiei amite, dispunendu, in urm'a unui raportu alu Secretariului primariu, ca Redactoriu, ca foia acest'a se publice de la 1 ianuariu 1869 in formatu 4-o de chartia de calitate mai buna.

Candu cugeta inse comitetulu acest'a la implearea insarcinarii primite, nu-si pote oprime deplin'a a convingere, ca foia Asociatiunii „Transilvani'a“ amai atunci se va desvolta, va inainta si se va latf intru adeveru si corespundictoriu acceptariloru, candu va fi spriginita pre intrecute de cătra fiii natiunei romane, atatu materialminte catu si spiretualminte.

Nu are deci comitetulu Asociatiunii transilvane avinte destulu de caldurose prin care roga pre inregu onoratu publicu romanu: se binevoiesca a intr' ajutoriu foiei desu numite prin pnumeara si conlucrarea la ea, fiindu de convingerea, ca — numai in urm'a unei imbratfisiari caldurose in respectulu atatu materialu catu si spiritualu — va pote a existe si se prospereze spre binele natiunalu romanu.

Foia Asociatiunii „Transilvani'a“ va esf si de la 1-a ianuariu 1869 incolo totu sub conditiunile de an'acum.

Elaboratele au a se adres'a de a dreptulu cătra redactiune in Brasiovu, er' pnumeratiunile au a se amite la comitet. Asociatiunii in Sabiu.

D'in siedinti'a comitetulu Asociatiunii transilvane, tienuta la Sabiu in 8 decemvre c. n. 1868.

I. Hannia, m. p.
v.-presiedinte.
I. V. Rusu, m. p.
Secr. II.

Sabiu, 7 dec. 1868.

Reflesioni.

In nr. 166 respunde comitetulu Asociatiunii transilvane a corespondintia a mea, ce am avutu onore a vi-o impartasi in nr. 153 a acestei foie. M'asiu feri de ori ce polemie in sta privintia, daca nu ar' fi trist'a impregiurare la midilocu, ca sunt unii omeni pre la noi, cari totu ce e albu vreu se-lu faca negru si se te faca se credi asiè, dupa cum voru d'insii si nu altmentrelea.

Asta-di cestiunea stipendiiloru pentru Asociatiunea romana transilvana a devenitu cestiune vitala si fia-ne iertatu a se lamuri in pareri, in convingeri si in simtiri in privintia acesta cu atatu mai tare, ca pre cum a observatu si onorabil'a redactiune la respunsulu comitetulu, candu e vorb'a de unu institutu fundatu d'in denarii publiculu nime nu se pote trage d'inaintea forulu opiniunii publice.

Dar' se vedeti ce dialectica frumoasa are respunsulu comitetulu, candu dice: „Inse de-ora-ce corespondinti'a numita au aflatu locu in o foia publica, de-ora-ce prin aceea nu comitetulu, care e de adi pre mane ci scopulu si tendintiele salutatie si natiionali ale Asociatiunii sunt in publicu descrescitate si profanate etc.“ (risum teneatis!).

Intru adeveru o masca frumoasa pentru bravii, neobotiti si ilustrii barbati d'in comitetu, ca se se identifice pre sine cu scopulu asociatiunii, ca cine i ataca pre d'insii, ataca Asociatiunea, ataca si profaneza scopulu ei.

Domniloru! me iertati, candu vi dicu, ca seu numai cercati sofisme seu sunteti cei mai slabi juristi, ca celu pu-tienu atunci ati pricepe, ce insemeza represintantii ori mandatarii unui corpu juridicu si eu nu credu, ca s'ar' mai affa adi unde-va vre unu comitetu, care se se identifice pre sine cu scopulu unei Asociatiunii de catu in Sibiu la anulu domnului 1868.

Asociatiunea romana transilvana, si scopulu ei, remane santa si inviolabila pentru toti romanii austriaci, pentru in-trega romanimea, dara de aci nu urmeza, ca mandatarii ei se fia asemenea de santi la poporulu romanu, si se nu-i pote-mu trage la respundere in forulu opiniunii publice.

Comitetulu ni publica ca respunsu protocolulu siedintiei d'in 6 oct. a. c., in care vedemu urmatoriele:

La unu stipendiu de 100 fl. concurentu numai unulu (1), pentru altulu de 100 fl. concurentu nece unulu (0) pentru unu stipendiu de 50 fl. destinatu pentru meseria, concurentu numai unulu (1), pentru unulu de 25 fl. concurentu numai unulu, pentru altulu de 25 fl. concurentu nece

unulu (0), pentru celu de 80 fl., destinatu pentru drepturi, concurentu unulu, de jure nece unulu (0).

Cetindu unu strainu aceste, va cugeta, ca seu starea materiala a romaniloru d'in Austri'a e de totu buna, seu forte putieni tineri cerceteza scolele; d'in contra elu s'ar' affa in ratecire si nece un'a nici alta nu ar' fi adeverata. De unde dar se ne explicamu acest'a, quid est causa causati? O affamu inse nu departe in cei doi ani trecuti ai Asociatiunii, candu comitetulu impartf ajutorie la unii nedemni cu esamene repetite si trase de peru, cari nici de cum nu puteau se cores-punda unoru stipendie de la Asociatiunea pentru cultur'a si literatur'a poporului romanu, candu acord'a unu stipendiu unui renegatu si candu dede bani de drumu la unu vagabundu. Le va sci comitetulu bine aceste si credu ca nu voru pofiti se aducemu esemple; si asemenea vedemu in anulu acest'a unu stipendiu destinatu unui teologu, ce s'a bucuratu in trei ani de dile de beneficiile seminarului si se bucura si in d'fu'a de asta-di, si care prin urmare nu a fostu silitu ca se traesca d'in straiti'a parintelui seu si se-lu aduca la sapa de lemn; insedaru comitetulu totu nu l'a dechiaratu de vacantu bine sciindu-le tote aceste.

Potu dice inse cu multumire, ca de candu a intratu ca membru in comitetu si dnulu consiliariu Bologa, comitetulu a inceputu o alta directiune, si ca avemu multu de a spera de la d'insulu. Inse chiaru cu conferirea stipendiiloru vedemu doue propvneri nepractice a dnului Bolog'a, ca s'au primitu de comitetu.

Un'a este, ca stipendie destinate pentru universitati conferescu-se ele pentru totu tempulu de studie, de sine intiele-gendu-se, ca nu va pasi la midilocu nece o cauza, care se-lu faca nedemnu de a-lu mai apartienè, seu ele se conferescu numai pre cate unu anu si dupa aceea se impartu era prin concursu?

Se intielege de sine, ca destinarea unoru stipendie pentru universitati are in privire intregu cursulu studiiloru, era conferirea loru pre cate unu anu nu numai nu ar' folosi scopulu, ci ar' aduce in fatalitati pre insii teneri, caroru s'au impartitu, si chiaru de aceea comitetulu nu pote dechiar'a unu stipendiu de vacantu pana nu s'a convinsu de contrariulu, ca respectivulu nu mai este demnu, era a dechiar'a unu stipendiu de vacantu, pentru ca respectivulu d'in caus'a pote a a unui morbu nu a potutu present'a comitetulu testimoniulu la tempulu seu nu ni vine nece de catu la socotela. Insedaru comitetulu i-a acceptatu propunerea, dupa cum se vede d'in §. 131 a protocolulu publicatu ca respunsu.

A do'u'a propunere a dlui consiliariu Bologa a fostu, ca la stipendie destinate pentru gimnasisti se se adopteze principiulu clasei inaintate pre langa progresulu bunu si celelalte recerintie. Esaminandu propunerea acest'a nu affamu de catu indirecte unu privilegiu pentru clasele inaintate, ori altmentrelea dicendu pentru clasea VIII, ori a VII, asiè catu cei d'in clasea VI, a V si cele-alte raru voru mai ajunge la vre unu stipendiu alu Asociatiunii. Se punemu, se fia o suta de concurenti pentru unu stipendiu de gimnasiu, d'ntre cari unulu d'in clasea VII-a, si noue-dieci si noue d'in clasea VI-a, intre impregiurari egali; cei noue-dieci si noue, sunt ipso jure eschisi dupa propunerea acest'a si neci nu se iau in consideratiune, ca si cum nece nu aru fi concursu. Dar' acum cum se judeca impregiurari egali intre o suta de insi? seu pote asiè, ca fia-care are calculi de eminintia si fia-care carte de seracia, — dara aceste nu sunt de ajunsu spre a determina impregiurari egali. Cu tote acestea comitetulu d'upa discussiuni indelungate si seriose (cum dice protocolulu publicatu) radica propunerea lui la conclusu.

Aici fia-mi iertatu a face o singura intrebare: fauresce comitetulu la fia-care impartire de stipendie noue concluse, seu cele aduse odata cugeta a le observ'a si in venitoriu? Eu credu, ca daca comitetulu de cate ori e vorb'a de impartirea unui stipendiu alerga la facerea de concluse noue, atunci nece de cum nu va folosi, d'in contra va strica.

In fine bine ar' face comitetulu, deca in locu de a tienè siedintie preste siedintie pentru a compune respunsuri, ca celu datu, mai bine se desbata intrebarile, cari inca la inauguraarea asociatiunii le pusesse dlui Baritiu spre deslegare, pentru ca acele intru adeveru se tienu de agendele si realisarea catu mai buna a scopulu Asociatiunii si voru da totu-odata unu materialu interesantu pentru foia Asociatiunii la care cu mandria striga comitetulu la inceputulu anulu acestui-a „n o i suntemu redactorulu.“ N.

Clusiu, 6 dec. 1868.

In 28 si 29 noemvre si-a tienutu comitatulu Clusiuului siedintiele treilunarie a le comitetulu. Pacine lucruri s'a intemplat de ore-si care interesu publicisticu, — mi-am propusu inse ca se nu lasu nece o siedintia de a acestui comitatu, carele si-aroga dreptulu de stegariu intre comitatele Transilvanei, ca se nu ve referezu cate ce-va despre d'ins'a, cu atata mai virtosu, ca mai nece o siedintia nu trece, fara ca pucinii romani, ce suntu membrii in comitetu, se nu aiba cu majoritatea cea precumpentoria a magiariloru, ce-va atacu pentru limba. Cu alta ocaziune v'am fostu scrisu, ca in ce proportiune numerica ne affamu romanii facia cu ungruii in acestu comitatu, v'am fostu impartesitu si proportiunea in care suntemu represintatii in comitetulu permanentu; v'am fostu scrisu, cumca intr'o siedintia a comitetulu am esoperatu romanii, catu de limb'a protocolare a juridictiunii s'a dechiarat si cea romana.

Cu tota asta dechiarare inse, protocolulu siedintieloru cetindu-se in limb'a romana nu l'am auditu nece odata. Asta

impregiurare fece pre paroculu Ioane Hosszu d'in Milasiu se provoce in adunarea de susu, pre comitele supremu, ca se dispuna cetirea protocolulu si in limb'a romana. Respunsulu a fostu, ca nu se pote, ca-ci este cu nepotentia, ca despre o siedintia pre cealalta, se se pota gat'a ambe protococele, inse a dispusu, ca prin o comisiune se se verifice si protocolulu romanescu. Acest'a in fapta asiè si este, — protococele romane, pana acum'a de la conclusulu mentionatu mai susu, s'au verificatu comisiunalminte si s'au susternutula locurile mai inalte impreuna cu celea magiare.

Noi nu affamu nece de catu de imposibile, ca, dupa cum se compune protocolulu celu magiaru d'intr'o siedintia pana la cealalta, se se compuna in tocma si celu romanu. Benevoiesca a dispune Domnulu comite supremu, ca cei doi notari se lucre la unu locu, si atunci ambe protococele, voru fi odata gat'a, nu numai, dara voru si consuna unulu cu altulu. Romanii d'in comitatu nu potu fi multumiti numai cu verificarea comisiunale a protocolulu; prin o astfelu de procedere conclusulu comitetulu in privint'a limbei romane remane litera norta si praesca introdusa semana mai multu cu unu osu aruncatu in gur'a romaniloru, se aiba ce rode si se taca. Deci recomandamu membriloru romani ai comitetulu, intetirea cetirei protococeleloru romane, in audiulu adunarei. Inca ce-va in caus'a limbei.

Comitatulu a emis nese instructiuni pentru administrarea averei pupililoru si a curandiloru, in limb'a magiara.

S'a compus in fia care comuna, sub presiedinti'a paroculu locale, o comisiune orfanale, si acestea instructiuni s'a emisu chiar' pentru acestea comisiuni. — Este cunoscutu, cumca in comitatulu Clusiuului, maiortatea absoluta a comuneloru, partea cea mai mare pre campi'a Transilvanei, const'a d'in comune curatu romanesci, unde de la parocu incependu, neme nu precepe limb'a magiara. Urmarea a fostu ca nece nu s'a infintiatu comisiunile orfanali, ca-ci instructiunea tramisa n'a preceptu-t-o nime ea.

In adunarea de susu a comitetulu, s'a scolaru unu asessoriu magiaru si a imputatu parociloru, ca nu voru se ajutore tribunalulu in intentionile sale cele bune, spre asigurarea intereseloru minoreniloru si curandiloru, — si-a affatu inse omulu; paroculu Ioane Hosszu li-a spusu, ca vin'a sunt domnii de la comitatu, cu instructiunile loru magiare, si a pretinsu ca se se tramita parociloru si comuneloru romane instructiunile in limb'a romana, ca-ci altmentrelea, ne precepandule, nu potu ale esecuta. Toti au fostu opariti, si fara a discut'a ce-va, comitele supremu a recunoscutu, ca in asta privintia s'a intemplat gresiele, si a promis, ca va face dispusetiuni, ca se se respecteze limb'a romana. Vomu vedè!

Ca unu curiosu, ve impartesiescu, ca comitetulu comitatulu ceruse de la regimu, ca se de platile de acuma si pentru fostii amplotiati comitatensii la 1861, cu platile inainte de 1848. Cererea acest'a li s'a denegatu. Amplotiati de atunci affandu acest'a in adunarea comitetulu, au abdisu solemnu de platile denegate.

Nunc venio ad fortissimum virum. Kelemen Benjamin proprietariu mare in Suciagu, se plange cătra comitetu, cumca vrabiele pre tare strica semanturele, provoca pre comitetu, ca dupa praes'a cea buna d'inainte de 1848, se oblege pre tierani, a aduna cuiburile de paseri si a trage in sfora o suma anumita de capete de vrabii. Eram inghiatiatu, ca comitetulu va primi cu aplausu acesta propunere, basata in constitutiunea vechia a Transilvanei, — dar' se vedi, Baronulu Ludovicu Josica, l'a spelatu cum se cade pre propunetoriu, ca-ci vre acumu, in seclulu lumineloru, a reimprospeta legi, dupa cari poporulu celu seracu, are de a apera de vrabii semanturele boeriloru. Acest'a dechiarare a Baronulu Jorsika si-atrase aplausulu adunarei si unu toastu la prandiuulu comitelui.

Nerushnarea unoru magiari in superbi'a loru, nu mai are margini si pana atunci in venitoriu vomu mai ave norocirea de a audf propuneri ca a lui Kelemen Benjamin.

Si facutu si alegeri de amplotiati, in siedinti'a acest'a.

Prin denumire la tribunalulu urbariale, a esitu d'in gremiulu comitatulu doi romani, asessorulu Josifu Pintea si V. fiscalulu Vasiliu Ranta. In loculu loru s'au alesu romani, Ioanu Nestoru de asessoru si Alesiu Dragosiu de V. notariu. Ioanu Nestoru a fostu jude procesuale (szolgabiro) si in loculu lui s'a alesu unu ungru, era nu romanu. Totu este acesta dreptate — in locu de trei, doi; de se voru repeti desu alegerile, si vomu fi substituiti dupa ratiunea de susu, vomu ajunge departe!

Cuventarea deput. Sigismundu Popoviciu.

in diet'a Ungariei la desbatarea causei de natiunalitate.

Onorata camera! Cu putiene cuvinte voiu indeget'a dreptiunea de observatu in deslegarea cestiunei puse la ordinea dilei.

Dorindu a da cuvinteloru mele mai multa importantia, voiu provoca la dechiaratiunile ce unu onor. membru alu guvernului le-a facutu dreptu programu alu seu.

In parerea mea modesta, multu on. ministru a observatu pre bine cumca:

de si constitutiunea nostra a statiunatu in decursulu aniloru d'in urma, vietia sociala inse n'a statiunatu,

era lucrarea neintrerupta a acestei-a nu pote fi suspinsa, nu se pote impedece, —

si tocma acesta lucrare a creatu relatii noue intre cetatienii acestei tieri;

In fine cumca greutatile cele mai mari ale problemei nostre consistu intru a precepe situatiunea astfelu ca lucrarea

legii si lucrarea societatei se nu intimpine opusitiuno un'a intr'alt'a,

căci această ar' fi nu numai spre daun'a singurateciloru cetatieni, ci si spre daun'a interesului comunu alu patriei.

In adeveru, aceste observatiuni se referescu la situatiune numai generalminte; dar' dupa mine, ele sunt totodata prè bune a ni dă si modulu deslegarii cestiunei de natiunalitate.

Viet'ia sociala in anii d'in urma, la noi ca-si pre aiurea si-a gasitu suprem'a expresiune a lucrării sale tocma in niusintiele natiunalitatiloru.

Onorat'a Casa inca e convinsa despre acést'a, si-a pronunsiat convingerea candu promise in mai multe adrese cumcă această cestiune o va deslegă cu fratietate si cu egalitate in drepturi.

Neci eu n'am alta dorintia de cătu a se deslegă cestiunea in pomenitele principie, si-mi pare forte reu că proieptulu comisiunei nu s'a sciutu naltia la sublimitatea acestoru principie.

Despusetiunile d'in proieptulu comisiunei sunt in opusitiune cu dreptatea, mai sunt si vatematoric, periculoase si nepracticabile.

Nu sunt drepte, căci prè candu unu cetatienu si-pote dă petitiunea in limb'a sa propria, éra decisiunea o capeta totu intr'acést'a limba, — prè atunci altulu capeta decisiune intr'o limba ce n'o cunosc, séu intr'o traducere defectuosa ori smintita. Despre dreptulu unui-a se judeca d'in alegatiuni si documinte originale, éra despre dreptulu celuia-l-altu d'in nisce traduceri.

Sunt vatematoric acestea, căci nu contianu recunoscerea legala a pretensiuniloru natiunali, ci contianu numai o concessiune facuta nesciintici. Prè candu pãrtii litigante i se ierta limb'a propria, prè atunci advocatulu trebue sé scria unguresce de-si acést'a inca s'ar potè exprime mai bine in limb'a propria, la tota intemplanca s'ar exprime mai cu placere.

Sunt despusetiuni periculoase, căci restringu usulu dejã esistente, si căci contianu o declaratiune apriata, cumcă constitutiunalismulu nu e capace de a asigura natiunalitatiloru macaru atât'a libertate, căta absolutismulu a fostu capace sé li dee.

In fine despusetiunile d'in proieptulu comisiunei sunt si nepracticabile. Mai multi membri ai acestei on. camere voru, fi cunoscendu relatiunile nostre locali si voru fi sciindu că in acést'a tiera sunt municipie ale caror'a reprezentantie preste totu séu in maioritate nu precep limb'a unguresca. Proieptulu totu-si pretinde ca protocoalele redese in limb'a unguresca sé se autentice. Intrebu acum'a: cine se autentice protocoalele in astu-feliu de municipie?

Onoratulu nostru colegu Franciscu Deák de una-di atingendu putientelu asta cestiune, ni dîse că: elu nu tientesce la multiamirea natiunalitatiloru, ci la liniscirea consciintiei sale proprie. — Dar' această teoria nu ne pote duce la scopulu celu dorimu.

Baronulu Iosifu Eötvös ministrulu invetiamentulu ni afla cu cale a depune natiunalitatile in camer'a de morti a municipieloru casî prè nisce mamii. Acést'a observatiune numai atunci ar' avè intelesu, daca d. ministru ni-ar concede cumcă legile d'in 1836, 1840, 1844 si 1848 in privint'ia foliorii lim bei unguresci, nu sunt de cătu nisce fasii (invelitorie)

de mumii. D'in parte-mi credu cum-că asilulu celu dă legea, nu este camera de morti.

D. ministru ni-a vorbitu despre o culme, despre o stanca inalta. Natiunalitatile niusescu tocma la această culme, pentru ca sé scape de potopulu proieptulu d'in comisiunea centrala. D'insele spera si credu că voru ajunge acolo, unde sé se asiedie între surori pentru a victiui in pace. — Acést'a culme este proieptulu minoritatei, celu recomendu atentiuinei D. Vostre.

Pote că proieptulu minoritatei are ver' o scaderc. D. ministru, in a sa parere, a si gasitu un'a: „Nu vorbesce despre modulu prin care s'ar potè constata natiunalitate singurateciloru cetatieni.“ Apoi ne întreba dsa: „Ce probe, marturii, confrontatiuni, la care foru are sé se condemne cutarele a fi de o natiunalitate séu de alt'a, — dupa ce scimu d'in esperiintia cumcă declaratiunile libere ale singurateciloru nu merita multu crediamentu?“

Este adeveratu, O. Casa! că au fostu porurea si dora voru fi si in venitoriu atari individi căror'a pusotiunea loru periculoasa séu nesecura li inspira sfiola, altii éra-si pentru castigu séu favoruri si-au parasitu taber'a loru, — dar' astu-feliu de proditori n'au potutu neci sé strice aici, neci sé foloscesca aiurea. Daca d. ministru a adresatu in seriozitate această întrebare cătra subscrietorii proieptulu minoritatei, apoi respunsulu meu modestu ar' fi: pe acesti proditori sé-i lasămu unde sunt, si sé incredintămu caus'a numai sentiului moralu alu fie-caruia.

Intro achiamatiuni sgomotoase de consontire, d. ministru si-a finitu cuventarea cu declaratiunea că: „nu este elocintia, nu potere, care sé ne faca a repasî de pe terenulu concursulu liberu si a libertatei, pentru a ne retrage între barierele privilegieloru.“ — Fără neci o reserva me alatu celor'a ce au facutu ovatiuni dlui ministru, căci dupa această declaratiune nu mai potè presupune, cumcă d. ministru séu cei cari focera ovatiunile, vor sé partinesca proieptulu majoritatei; — nu mai potè d'insii sé partinesca proieptulu majoritatei, căci intr'acést'a se esplica cursulu liberu astfelu, că prè candu unulu are sé cura 900 de orgii, celuia-laltu i se dă o distantia de 1000 de orgii; — éra libertatea se esplica astfelu, că ce unuia este iertatu, celuia-laltu i se opresce; — éra privilegiulu celu atâtu de infortoriu, se sustiene, si inca se sustiene in favorea minoritatei, contra si spre daun'a majoritatei.

Proieptulu minoritatei, On. Casa! culmineza in urmatoriele principie, adeca respica:

1. unitatea politica a tierii si integritatea ei teritoriala,
2. recunoscerea natiunalitatiloru prin legi positive,
3. recunoscere cumcă limb'a natiunei magiare, carea forma majoritatea (relativa) tierii, este limb'a oficiala in guvernul si in autoritatile centrali; in fine
4. cumcă limb'a oficiala in comitatele, orasielo, comunele autonome, este limb'a respectivei natiunalitati d'in majoritate.

Acestea sunt, On. Casa! acele principie cari la deslegarea importantei cestiuni de natiunalitate nu ni este iertatu a a le trece cu vederea. De ora-ce aceste principie lipsescu d'in proieptulu majoritatei, delaturu acestu proieptu si spriginoscu alu minoritatei.

Vijelmu Dapsy colegulu meu dîse, că nu partinesce proieptulu minoritatei, căci acést'a restringe dreptulu minori-

tatoru. Proieptulu comisiunei restringe drepturile majoritatiloru.

Enricu Stefanides, onoratu domnu deputatu, află cu cale le sé ni spuna aici in camera, că DSA este mare patriotu. Cătu pentru mine, vreu sé-i credu. Inse i negu dreptulu d'acusa de nepatriosismu pre cei ce nu sunt de „o parere“ d'asa. Se pote că pentru distanti'a lunga nu i-am auditu bi cuvintele, — si vreu sé presupunu acést'a, căci la d'in camera asi fi acceptatu de la on. presiedinte sé-lu chiamo la d'ine pentru spresiunile sale réu potrivite.

In fine onorat'a casa sé-mi permita a dă spresiune acle sperantie si convingeri firme a mele că

precum asta-di am salutat cu bucuria intro noi pe puattii croato-slavoni, ce se infatisiara si ni vorbira in limbuloru materna, i-am salutat cu bucuria pre accia pe cari 1844 neci ca am voitu sé-i ascultămu, — astfelu va veni unu timpu, in care toti cetatienii tierii, in urmarea desluciriloru luminarii, in urmarea bunei vointie reciproce, in posesiune si folosirea neturburata a drepturiloru de natiunalitate a limbei materne, voru potè pasi aici fără ca cine-va sé-i ac de peccatulu actului a supr'a integritatei tierii;

permeteti-mi sé credu că nu se va considera la unu peccatu, ce'ca ce la altii se considera de virtute, — adeca tîunea magiara, care cu atât'a focu si-iubescce natiunalitate, va séi sé stimeze si sé respecteze această iubire, acést'a pire zolosa si in filii altei natiuni.

Sciri electrice.

Vien'a, 14 diecemvre. In siedinti'a de astu a senatulu imperialu ministrulu de finantie s'ar sterne unu proieptu de lege despre incasarea daruriloru pana in finea lui martiu anulu viitoriu. Se substerne legea finantiaria despre bugetulu anulu 1869; guvernulu cere unu creditu suplementariu de 73,000 fl. pentru ministerulu de apărarea tierii. Ministrulu de finantie espune starea finantie. Perceptiunile d'in primele trei patrarie ale anulu 1868 intreco preliminarulu cu 8,800,000 fl., se s'au redus cu 10,000,000. Deca pãtrariulu d'in martiu va avè acel'a-si rezultatu ca cele precedente, atunci anulu 1868 se va finî cu unu superplusu de 10 milioane. Computandu acestu superplusu, si apãndu perceptiunile estraordinarie, anulu 1869 contienè unu deficitu de 2.750,000 fl.

La interpeatiunea lui Grocholski in caus'a ruzineloru de la Wieliczka, ministrulu de finantie s'ar punde, că s'au facutu tote despusetiunile necesari, nu amenintia nici unu periclu. Scirea despre ruzinea minei numite „Franciscu Iosifu“ e nefundata.

Ministrulu de comerciulu respunde la interpeatiunea in caus'a nenorocirei intemplete la Horoditz si promite una lege noua despre lineele ferate.

Proprietariu, redactoru respunditoriu si editoriu:

ALESANDRU ROMANU.

Comunicatiunea drumuriloru de feru.

Vien'a-Pest'a-Segedinu-Temisior'a-Baziasiu.

De la Vien'a	pleca la 7 ore 45 min. dem.	si la 8 ore — min. ser'a.
„ Posionu	10 „ 24 „	10 „ 51 „
„ Neuhäusel	1 „ 23 „ diu'a.	1 „ 54 „ nóptea
„ Pest'a	5 „ 19 „ d. m.	6 „ 31 „ deman.
„ Czepléd	7 „ 54 „	9 „ 14 „
„ Segedinu	12 „ 12 „ nóptea.	2 „ 55 „ dup. m.
„ Temisior'a	3 „ 55 „ dem.	7 „ 47 „
„ Jasenov'a	8 „ 4 „ *)	
„ Beseric'a-Alba	8 „ 40 „	
Soscesce in Baziasiu	9 „ 10 „	

*) De la Temisior'a la Baziasiu comunica numai odata.

Baziasiu-Temisior'a-Segedinu-Pest'a-Vien'a.

De la Baziasiu	pleca la 5 ore 55 min. d. a.
„ Beseric'a-Alba	6 „ 27 „
„ Jasenov'a	7 „ 6 „
„ Temisior'a	10 „ 40 „ ser'a si la 7 ore 25 min. dem
„ Segedinu	2 „ 26 „ nóptea „ 12 „ 53 „ diu'a
„ Czepléd	6 „ 35 „ dem. „ 6 „ 21 „ d. a.
„ Pest'a	9 „ 55 „ „ 9 „ 30 „ ser'a
„ Neuhäusel	1 „ 52 „ diu'a „ 1 „ 8 „ nópt.
„ Posionu	4 „ 48 „ d. a. „ 4 „ 12 „ dem.
Soscesce in Vien'a	la 6 „ 36 „ „ 6 „ — „

Jasenov'a-Oravit'ia.

De la Jasenov'a	pleca la 8 ore 30 minute demaneti'a.
„ Jam	9 „ 12 „
„ Racasdia	10 „ 12 „
Soscesce in Oravit'ia	la 10 „ 57 „

Oravit'ia-Jasenov'a.

De la Oravit'ia	pleca la 4 ore — minute dupa mediadi.
„ Racasdia	4 „ 45 „
„ Jam	5 „ 38 „
Soscesce in Jasenov'a	la 6 „ — „

Vien'a-Oradea-Mare.

De la Vien'a	pleca la 8 ore — minute ser'a.
„ Pest'a	6 „ 35 „ deman.
„ Czepléd	9 „ 27 „
„ Püspök-Ladány*)	1 „ 58 „ dup. med.
Soscesce in Oradea	la 4 „ 38 „

*) Cale laterale duce la Dobritinu, unde soscesce la 3 ore dupa mediadi.

Oradea-Mare-Vien'a.

De la Oradea	pleca la 10 ore 6 minute demaneti'a
Soscesce in Püspök-Ladány*)	12 „ 48 „ diu'a
„ Czepléd	5 „ 41 „ ser'a
„ Pest'a	8 „ 37 „
„ Vien'a	6 „ — „ demaneti'a

*) Cale laterale vine de la Dobritinu.

Vien'a-Arauu.

De la Vien'a	pleca la 6 ore — minute ser'a.
„ Pest'a	6 „ 25 „ deman.
„ Czepléd	9 „ 47 „
„ Szolnocu	11 „ 2 „
Soscesce in Aradu	la 5 „ — „ ser'a.

Aradu-Vien'a.

De la Aradu	pleca la 10 ore 15 minute demaneti'a
„ Szolnocu	4 „ 22 „ dupa mediadi.
Soscesce in Czepléd	la 5 „ 33 „
„ Pest'a	8 „ 37 „
„ Vien'a	6 „ — „ demaneti'a

Vien'a-Paris.

De la Vien'a	pleca 4 ore 30 minute ser'a.
„ Salzburg	1 „ — nóptea.
„ Monacu	5 „ 45 deman.
„ Stuttgart	11 „ 45 „
„ Mühlacker	12 „ 55 diu'a.
„ Carlsruhe	2 „ 10 dupa méd.
„ Strassburg	5 „ 25 „
Soscesce in Paris	la 5 „ — demaneti'a.

Paris-Vien'a.

De la Paris	pleca la 8 ore 35 minute ser'a.
„ Stassburg	8 „ 57 „ dem.
„ Carlsruhe	10 „ 40 „
„ Mühlacker	12 „ — diu'a.
„ Stuttgart	1 „ 20 „ dupa méd.
„ Monacu	8 „ 30 „ ser'a.
„ Salzburg	1 „ 30 „ nóptea.
Soscesce in Vien'a	la 9 „ 30 „ deman.

Comunicatiunea posteloru.

De la Oradea-Mare la Clusiu, pleca in tote dilele la 6 ore 30 minute dupa mediadi, soscesce in Clusiu la 1 ora 30 minute dupa mediadi. Cale de 19 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 18 ore 40 minute, costa 10 fl. 92 cr.

„ Clusiu la Oradea pleca in tote dilele la 12 ore diu'a, soscesce in Oradea la 6 ore 40 minute demaneti'a.

„ Aradu la Sibii (prin Dev'a) pleca in tote dilele, la 7 ore ser'a, soscesce in Sibii la 2 ore 15 minute nóptea. Cale are 34 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 31 ore 15 minute, costa 20 fl. 2 cr.

„ Sibii la Aradu (prin Dev'a) pleca in tote dilele la 7 ore ser'a, soscesce in Aradu la 1 ora 45 min. nóptea.

„ Temisior'a la Sibii pleca in tote dilele la 6 ore deman. soscesce in Sibii la 1 ora 30 min. dupa mediadi. Cale de 36 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 31 ore 40 min., costa 20 fl. 44 cr.

„ Sibii la Temisior'a pleca in tote dilele la 12 ore diu'a, soscesce in Temisior'a la 7 ore 40 minute ser'a.

„ Temisior'a la Orsiova pleca luni-a, marti-a, joi-a, si sambet'a la 6 ore demaneti'a, soscesce in Orsiova la 6 ore deman. Cale de 26 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 24 ore, costa 14 fl. 98 cr.

„ Orsiova la Temisior'a pleca domineca' marti-a, mercuri-a si vineri-a la 6 ore ser'a, soscesce in Temisior'a la 6 ore ser'a in diu'a urmatória.

De la Temisior'a la Aradu pleca in tote dilele la 6 ore dem. soscesce in A. la 11 ore 45 minute deman. Cale de 7 mile, tiene 5 ore 45 min., costa 3 fl. 8 cr.

„ Aradu la Temisior'a pleca in tote dilele la 2 ore dupa mediadi, soscesce la 7 ore 45 minute ser'a.

„ Sibii la Clusiu pleca in tote dilele, la 3 ore d. m. soscesce la 9 ore 20 min. deman. Cale de 21 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 18 ore 20 min., costa 12 fl. 18 cr.

„ Clusiu la Sibii pleca in tote dilele la 5 ore dupa méd. soscesce la 11 ore 50 min. diu'a.

„ Sibii la Brasiovu pleca in tote dilele la 5 ore dupa méd. soscesce la 7 ore 25 min. deman. Cale de 18 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 14 ore 25 min., costa 10 fl. 36 cr.

„ Brasiovu la Sibii pleca in tote dilele la 7 ore ser'a, soscesce la 9 deman.

„ Sibii la Muresiu-Osiorheiu pleca luni-a, marti-a, vineri-a, si sambet'a la 7 ore ser'a, soscesce la 1 ora 5 min. d. m. Cale de 19 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 18 ore 5 min. costa 10 fl. 78 cr.

„ Muresiu-Osiorheiu la Sibii pleca luni-a, marti-a, mercuri-a si sambet'a la 8 ore deman. soscesce la 2 ore 35 min. nóptea.